

KMSKA

KONINKLIJK MUSEUM VOOR SCHONE KUNSTEN ANTWERPEN

 Vlaanderen
verbeelding werkt

COLLECTIE

COLLECTIEPRESENTATIE

KAAN Architecten plaatste in het hart van het historische museum nieuwe witte volumes. Zo krijg je als bezoeker twee musea in één. Die opdeling wordt doorgetrokken in de presentatie. Bij binnenkomst sta je meteen voor de keuze: wil je de oude meesters zien of toch liever de moderne beeldenstormers? De historische zalen tonen kunst van voor 1880, in de witte zalen geniet je van kunst van na 1880. Scharnierpunt tussen beide is de Ensorvleugel met de grootste collectie van James Ensor ter wereld. Het KMSKA bezit trouwens ook de grootste Rik Wouters-verzameling. In totaal toont het KMSKA meer dan 600 werken, zorgvuldig geselecteerd uit 8400 collectiestukken.

BRUIKLENEN

Het KMSKA erfde een mooie collectie topstukken van o.a. het Sint-Lucasgilde en de Antwerpse Academie. Aankopen, schenkingen en legaten vulden die basis aan. Het maakt de collectie uniek, maar natuurlijk niet volledig. Daarom vult het KMSKA de collectiepresentatie aan met relevante stukken van andere instellingen en privéverzamelaars. Van Museum Boijmans Van Beuningen – dat sloot voor verbouwing – kregen we acht meesterwerken in bruikleen voor vijf jaar. Deze kunstwerken van onder andere Salvador Dalí, Bill Viola en Oskar Kokoschka dagen de bezoeker uit om anders te kijken naar de stukken uit onze eigen collectie. Dat geldt ook voor de hedendaagse kunst die we selectief integreren in de zalen, zoals het werk van Luc Tuymans, Marlene Dumas en Berlinde De Bruyckere.

HET RESTAURATIEATELIER

Het KMSKA is een van de weinige Vlaamse musea met een eigen restauratieatelier. Het werd opgericht in april 1999. Met de sluiting van het museum in 2011 verhuisde het restauratieatelier naar een atelier buiten Antwerpen. Hier draaide het atelier als nooit tevoren. 133 schilderijen en sculpturen kregen een restauratiebehandeling. Extra aandacht ging naar werken op papier en lijsten. Het restauratieatelier keert bij de heropening terug naar het museum en wordt publiek toegankelijk. Zo bieden we een unieke inkijk in het werk van onze restauratoren.

TIJDELIJKE EXPO'S

THE MAKING OF

HET KMSKA VAN CONCEPT TOT UITVOERING - MET FOTO'S VAN KARIN BORGHOUTS

Helemaal gestript, volledig gerestaureerd en zelfs een gloednieuw museumdeel rijker: het KMSKA onderging de jongste jaren zijn meest spectaculaire renovatie ooit. KAN Architecten tekende het masterplan voor deze indrukwekkende make-over. Fotograaf Karin Borghouts volgde de verbouwing op de voet. Haar foto's van tien jaar breken, bouwen en restaureren vormen de rode draad doorheen alle stappen. In deze tijdelijke tentoonstelling herbeleef je de schoonste momenten.

KOSMORAMA

IVES MAES

Beeldend kunstenaar Ives Maes fotografeert wereldwijd het patrimonium van wereldtentoonstellingen. In zijn beelden legt hij de architecturale overblijfselen van deze korte evenementen en hun locaties vast. Dat levert een ironisch contrast op tussen de utopische toekomstverwachtingen en de stedelijke realiteit van vandaag. Met Kosmorama neemt Ives Maes ons mee op een boeiende reis van het 19de-eeuwse Londen naar het hedendaagse Shanghai.

DE POËZIE VAN HET ABSTRACTE

MICHEL SEUPHOR

Het KMSKA ontving een prachtige schenking: 57 leemtetekeningen met horizontale lijnen van de Antwerpse kunstenaar en dichter Michel Seuphor. Hiermee bezit het KMSKA de grootste museale Seuphor-collectie ter wereld. Als dank tonen we ze graag in het prentenkabinet.

Tegen de staalblauwe muren komen de tekeningen nóg beter tot hun recht.

BEZOEK & AANBOD

RADIO BART

Anders kijken en meer zien, dat doe je met Radio Bart. Want Bart is nieuwsgierig naar de kunstwerken rondom hem. Omdat hij blind is, nodigt hij je uit om samen met hem naar kunst te kijken. Stap binnen in zijn mobiele radiostudio voor een goede babbel met verrassende invalshoeken. En kijk voortaan anders én actiever naar kunst.

DE TIEN

'De Tien' is een avontuurlijke ontdekkingsreis door het museum voor kinderen en hun familie. Kunstenaar Christophe Coppens creëerde samen met operahuis De Munt tien verrassende installaties doorheen het museum. De inspiratie haalde hij uit opmerkelijke details in de schilderijen. De werken nodigen uit om anders naar kunst te kijken. Bij elke installatie horen creatieve opdrachten voor kinderen, verzameld in een gratis boekje.

KMSKA TEKENT!

Het KMSKA daagt de bezoeker uit om de kunstenaar in zichzelf te bevrijden. Haal tekenmateriaal op aan een KMSKA Tekent!-verdeelpunt en ga kunstzinnig in interactie met het museum. Er zijn drie ervaringsniveaus: 'Ik kan niet tekenen', 'Creatief Type' of 'Zin in een uitdaging'. Tijdens evenementen organiseert het museum gratis rondleidingen met een tekenaar-gids.

OPEN ATELIER

Een plek waar iedereen creatief kan zijn. De bezoeker kiest in het Open Atelier uit een waaier van workshops, telkens onder begeleiding van warme ateliërgidsen. De ene keer ga je aan de slag met kleur en vorm via collages. Een andere keer bekijk je de bewegingen in de kunst. De ateliers zijn open voor iedereen: jong en minder jong, kunstvriend en kunstkenner.

MULTIMEDIA

In het KMSKA bekijk je de kunsten niet gewoon, je beleeft ze. Via de museum-app en de verdiepende schermen duik je in de meesterwerken. Hoorspelen en audiotours trekken je mee in kunstzinnige verhalen. Of wandel in virtuele realiteit door het imposante schilderatelier van de oude meesters. De immersieve ruimte dompelt je onder in projecties van kunstwerken en opent zo een wereld vol oogstrelende details.

MUSEUMAPPLICATIE

De KMSKA-app vergemakkelijkt je bezoek. Even de weg kwijt in het museum? De app is jouw gps. Op zoek naar een specifiek kunstwerk? De app gidst jou vlot door de collectiecatalogus. Anderstalig? Je krijgt alle uitleg in Engels, Frans en Duits.

SCHOLEN

Ons interactief scholenaanbod is opgebouwd per leeftijdscategorie. Het prikkelt alle zintuigen en heeft aandacht voor de verschillende talenten van de student. Bij de jongere kinderen zetten de programma's in op creativiteit en expressie. Bij jongvolwassenen leggen ze verbanden met de actualiteit. Zo moedigen we hen aan om kritisch te denken, *zonder* hun leefwereld uit het oog te verliezen.

DE SCHOONSTE HONDERD

De Schoonste Honderd: dat is de naam voor het testpubliek met wie we de nieuwe museumervaring volledig op punt zetten. Hun harde werk en kritische kijk leveren boeiende inzichten op. Sinds hun aanstelling namen onze testers onder andere de 'wayfinding' in het museum, de nieuwe multimedia, zaalteksten en labels, de nieuwe website, een bijzondere audiotour en een nieuw tentoonstellingsconcept onder de loep.

ARTISTS IN RESIDENCE

Rubens, Van Eyck, Fouquet, Ensor, Magritte, Memling, Rodin, ... Welk effect hebben ze op hedendaagse kunstenaars? Onze Artists in Residence laten het zien en horen. Tweeëntwintig kunstenaars, groepen of collectieven dompelen zich vijf jaar lang onder in de collectie. Ze laten zich inspireren door de oude en moderne meesters of door het museumgebouw, en geven er hun hedendaagse interpretatie aan. In woord, muziek, beeld, voorstellingen, ...

KMSKASHOP EN COFFEEBAR

Bezoekers kunnen hun museumervaring verlengen met een bezoek aan de KMSKashop. In de Schoonste Shop vind je een kwaliteitsvol aanbod merchandising waarbij de eigen kunstwerken de hoofdrol spelen. Als creatieve hub biedt de shop ook een exclusief assortiment in samenwerking met Christophe Coppens en Essentiel. Al dat moois vullen we aan met boeken en catalogi.

Bezoekers kunnen ook even pauzeren tijdens hun museumbezoek in de coffeebar in de shop. We trakteren er op een delicaus geluiksmomentje met producten van gerenommeerde Antwerpse huizen als Cross Roast, de Theefaktorie, brouwerij De Koninck en de Taartfabrik.

MADONNA GRAND CAFÉ

Met haar stijlvolle inrichting wordt Madonna zonder twijfel dé nieuwe hotspot van de stad. Antwerpenaren, dagjestoeristen of toevallige passanten. Iedereen is er welkom, met of zonder museumticket. Tijdens de dag kan je er terecht voor een lunch, iets zoets of een drankje. 's Avonds transformeert Madonna in een fine dining restaurant en cocktailbar.

MUSEUMGEBOUW

MASTERPLAN

Zeven eeuwen topkunst tonen in optimale omstandigheden: dat was het uitgangspunt bij de renovatie van het KMSKA. Het gefaseerde masterplan hield rekening met verleden én toekomst. Een strak nieuw museumvolume werd ingeschoven in vier binnenkoeren zodat de historische 'architecturale schil' intact bleef. Het architectonisch concept van KAAAN Architecten neemt de bezoeker mee op een avontuurlijke reis langs twee werelden in één museum, twee contrasterende en converserende musea. Een restauratie die maximaal respect toont voor de eeuwenoude architectuur en tegelijk mooi inspeelt op de hedendaagse museumcollectie.

GEVEL

Geteisterd door weer en tijd waren de gevels van het museum al jarenlang verzonken in dof grijs. Ook de mozaïeken kregen het zwaar te verduren. In 2016 startte PERSPECTIV architecten met de prospectie van het gebouw. Twee jaar later begon aannemer Artes Woudenberg met de renovatie van de zuidgevel. Elke gevel nam zes maanden in beslag. Na de minutieuze restauratie herwinnen de gevels hun bedoelde schakeringen van roze, geel, oranje, grijs en blauw.

MOZAÏEK

Tijdens de restauratie van het KMSKA kregen ook de mozaïekvloeren een opknapbeurt. De vloer bovenaan de trappen – net voor de ingang van het museum – viel jammer genoeg niet meer te redden. Dus kozen we voor een ambitieus alternatief: een wonderlijk welkomsttapijt in steen, meteen ook het grootste kunstmozaïek van het land.

TUIN

Het verhaal van het KMSKA start buiten al. Want de museumtuin is meteen ook de eerste museumzaal. Je wandelt hier tussen indrukwekkende sculpturen uit de KMSKA-collectie. Maar bovenal is deze groene oase een plek die mensen uit de buurt samenbrengt. Een heerlijk rustpunt op het bruisende Zuid.

ONDERZOEK NAAR HET KOLONIALE VERLEDEN VAN HET KMSKA

Het KMSKA onderzocht tijdens de sluiting in samenwerking met verschillende experts zijn koloniale geschiedenis. We keken in het bijzonder naar financiering van het gebouw, de collectie en de mensenzoo tijdens de Wereldtentoonstelling van 1894. Het KMSKA werd niet gebouwd met koloniale middelen, maar door financiering van de stad Antwerpen en de Belgische overheid. Het gebouw werd voltooid in 1890. Op dat moment genereerde Congo nog geen grote winsten voor Leopold II. Wel waren verschillende van onze schenkers actief in de koloniale handel. Van de 1.742 werken die aan het museum geschonken zijn, werden er 57 (3.3%) mogelijk tot waarschijnlijk gefinancierd met koloniaal geld. De wereldtentoonstelling werd georganiseerd door een speciaal opgerichte NV, die nauwe banden had met het Antwerpse zakenleven en stadsbestuur. De mensenzoo was onderdeel van het Congopaviljoen. Dit werd vanuit het Leopoldiaanse bestuur van Congo-Vrijstaat ingericht. Het KMSKA nam hier dus geen initiatief. Niettemin betreuren we deze duistere episode ten zeerste. We erkennen ook dat deze onlosmakelijk verbonden is met de geschiedenis van het museum. We werken aan een studiedag in 2024, 130 jaar na de Wereldtentoonstelling, om dit verhaal een plaats te geven. Tenslotte brachten we ook de koloniale verhaallijn achter enkele collectiestukken in kaart, zoals een ivoorsculptuur van Josuë Dupon of een buste van Leopold II door Thomas Vinçotte die zich in het depot bevindt. Zulke verhalen willen we binnen ons toekomstig publieksaanbod verder ontwikkelen.

Dit is een samenvatting van onze bevindingen. De volledige tekst kan u lezen op www.kmska.be/nl/onderzoek-naar-het-koloniale-verleden-van-het-kmska

KARIN BORGHOUTS

Nog voor de eerste sloophamer in het museum arriveerde, stelde Karin Borghouts haar statief al op om ingepakte altaarstukken en verlaten kantoren te fotograferen. Dankzij haar beelden konden fans – en medewerkers – volgen hoe muren plaats ruimden voor elegante zuilen, of hoe de staalstructuur van het nieuwe museum groeide. Toegewijd aan haar vak, en het museum, kroop ze voor ons zelfs op woelige dagen in de hoogste kraan op de site. Karins foto's zijn te herkennen aan hun bijzondere lichtinval en de manier waarop ze schoonheid weet te vinden in al het werfgedruis. Een selectie van haar foto's sieren de muren in de tijdelijke expo *The Making Of* en zijn opgenomen in de nieuwe museumpublicatie *Het Schoonste Museum* verschenen bij Hannibal Books.

BOUWHEER EN PROJECTLEIDING

Een museum verbouwen: dat is geen sinecure. Het start bij een plan. In 2003 schreef het Departement Cultuur, Jeugd en Media van de Vlaamse Overheid een open opdracht uit voor het masterplan van het museum. Het departement coördineert alle aanbestedingen en gunningen tijdens de hele verbouwing. De betrokkenheid van de Vlaamse Overheid eindigt niet met een plan. De Afdeling Bouwprojecten van het Facilitair Bedrijf volgt het bouwproject van het museum actief op. Het team van projectleiders en werfcontroleurs coördineert het project van projectdefinitie, over ontwerp tot en met oplevering van de werken en overdracht naar exploitatie.

KOKEN KOST GELD

Een museum runnen, dat kost geld. Veel geld zelfs. De Vlaamse overheid is veruit onze belangrijkste financier. Is dit project echt zo duur als het lijkt? 100 miljoen euro is een aanzienlijk bedrag. Maar voor dat bedrag bouwde het KMSKA een nieuw museum én werd 19de-eeuwse monument gerenoveerd en gerestaureerd. Een aanzienlijk deel van het budget ging naar noodzakelijke ingrepen zoals asbestsanering, een nieuw dak, nieuwe technische installaties om de collectie in de beste klimatologische omstandigheden te bewaren. In de internationale context is 100 miljoen euro een erg bescheiden budget. De renovatie van het Rijksmuseum kostte 375 miljoen euro, de uitbreiding van het Kunsthaus Zurich wordt geraamd op 230 miljoen euro.

Gelukkig zijn er ook onze ondernemers en ARTbassadors die met een groot hart voor cultuur het KMSKA steunen. Zij helpen mee onze hoge ambities waarmaken. Zo wordt het KMSKA een levendige museum met een uitdagende programmatie.

FONDSENWERVING

PARTNERSHIPS MET BEDRIJVEN

Het KMSKA is een culturele ondernemer. Actief ging het museum op zoek naar samenwerking met ondernemers. Onze hoofdpartner Delen Private Banking kwam als eerste aan boord. DCA, Maison Vervloet 1905, Port of Antwerp-Bruges, BMW en vele anderen volgden. De meer dan 60 leden van de gloednieuwe bedrijvenclub van het museum, de "Club Fouquet", ontmoeten elkaar binnen het uitzonderlijk kader van het museum. Met deze partners bouwen we samen verder aan het mooiste museum.

MECENAAT

Zonder schenkingen zou de collectie van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen nooit zijn tot de indrukwekkende verzameling die ze vandaag is. Kunstwerken die via schenkingen en legaten werden ontvangen, vertegenwoordigen maar liefst 40% van de collectie van het museum. KMSKA houdt de schenkerstraditie springlevend en kan blijven rekenen op de belangrijke steun van mecenasen.

STEUN VAN FONDSSEN EN DE SPELERS VAN DE NATIONALE LOTERIJ

Niet alleen bedrijven en particulieren, maar ook verschillende fondsen dragen hun steentje bij aan de uitstraling en beleving van het museum. Dankzij de genereuze steun van onder andere het Fonds Baillet Latour en de spelers van de Nationale Loterij konden belangrijke topstukken uit de collectie gerestaureerd worden. Zo kan de bezoeker deze gerestaureerde werken in topconditie aanschouwen.

QUOTES

“De heropening van het KMSKA is voor mij zonder meer hét cultureel hoogtepunt van deze legislatuur. Deze geeft op een symbolische manier weer welk belang de Regering hecht aan ons Vlaams erfgoed. Eindelijk kunnen Vlaanderen en de wereld opnieuw kennismaken met deze bijzondere collectie die een weerspiegeling is van ons vakmanschap, van vroeger en nu. De uitstraling, schaalgrootte en collectie van het museum maken van het KMSKA een speler van Europese topklasse.”

– **Jan Jambon, Minister-president van de Vlaamse Regering**

“We hebben met zijn allen heel erg uitgekeken naar het moment waarop het KMSKA – het mooiste museum van Vlaanderen – na meer dan tien lange jaren opnieuw de deuren opent voor het grote publiek. Dankzij de renovatie werd het museum in één klap de 21ste eeuw in geloodst. Zeven eeuwen kunst worden hier in optimale omstandigheden getoond. De afgelopen jaren hebben we Vlaanderen in binnen- en buitenland bekend gemaakt als de thuis van de Vlaamse Meesters. En nergens is dit meer het geval dan in het KMSKA. Meer dan ooit wordt dit de plek bij uitstek om onze Vlaamse Meesters ten volle te ontdekken. De slagzin “Home of the Flemish Masters” vat dit perfect samen. Met Toerisme Vlaanderen sparen we dan ook kosten noch moeite om deze absolute troef als uithangbord te gebruiken om kunstliefhebbers uit alle hoeken van de wereld naar Vlaanderen te halen.”

– **Zuhal Demir, Vlaamse minister van Toerisme**

“Musea zijn plekken van verbeelding en spiegeling. Het KMSKA zal ongetwijfeld vele bezoekers, van jong tot oud, helpen om hun plaats in het leven beter te leren kennen. Eindelijk kunnen onze kinderen en kleinkinderen opnieuw genieten van de bijzondere en geniale kunst die we in Vlaanderen door de eeuwen heen hebben gecreëerd.”

– **Luc Delrue, Secretaris-generaal departement Cultuur, Jeugd en Media**

“Zeven eeuwen kunst, van Vlaamse primitieven tot expressionisten, gebracht in de meest optimale omstandigheden denkbaar. De meest omvangrijke collectie Vlaamse Meesters ter wereld. Een plek dat haar geschiedenis omarmt en na 11 jaar eindelijk kan worden gedeeld met de wereld. Was het KMSKA ooit een verborgen parel, dan schittert ze nu als nooit tevoren.”

– **Peter De Wilde, Administrateur generaal Toerisme Vlaanderen**

“Eindelijk kan het KMSKA terug haar rechtmatige plaats opnemen als het culturele hart van Antwerpen. Ik ben dan ook bijzonder verheugd en trots dat we opnieuw heel veel bezoekers mogen ontvangen op deze magische plek in onze stad.”

– Bart De Wever, Burgemeester van de stad Antwerpen

“De heropening van het KMSKA is uiteraard ook belangrijk voor het toerisme in onze stad. Het museum zet ons nog duidelijker op de kaart als bestemming voor kunst- en cultuurliefhebbers. De stad Antwerpen investeerde de afgelopen jaren flink om Het Zuid te verfraaien, zodat we de bezoekers van het KMSKA in de allerbeste omstandigheden kunnen ontvangen. En ook voor de horecaondernemers op het Zuid is dit ongetwijfeld een heugelijke dag.”

– Koen Kennis, schepen voor toerisme van de stad Antwerpen

“De grootste collectie van Vlaanderen komt opnieuw thuis in de stad. Ik wens alle bezoekers van het KMSKA – Antwerpenaren én toeristen – dat ze stil mogen worden van onze Vlaamse Meesters, dat ze het warm krijgen van zeven eeuwen kunst. Ik wens hen een ontmoeting met de schoonheid die onsterfelijk is in de kunst. Vandaag vieren we feest, hier heeft Antwerpen lang op gewacht!”

– Nabilla Ait Daoud, schepen voor cultuur van de stad Antwerpen

“Fijn dat we mee aan dit nieuwe hoofdstuk in de lange geschiedenis van het KMSKA konden schrijven. Het is een indrukwekkend bouwproject waar we met het hele team van Het Facilitair Bedrijf bijzonder trots op zijn.”

– Nathalie Vandebrouck, projectmanager Bouwprojecten

“Het renoveren en uitbreiden van een monument is een hele verantwoordelijkheid. Het vraagt begrip voor het nieuwe gebruik, het vraagt kennis van en respect voor het verleden en een visie voor de toekomst. Het geheel samen is een gebouw dat zowel in balans is, als uitdaagt. De verbouwing was een unieke ervaring, die in niets de gewone paden van een architectonisch project heeft bewandeld. Heel veel mensen hebben, met handen en/of hoofd bijgedragen aan het resultaat dat we nu mogen viëren en waarvoor ik iedereen veel dank verschuldigd ben.”

– Dikkie Scipio, KAAN Architecten